

виконавців; б) права виробників відеограм; в) права виробників фонограм; г) права організацій мовлення на свої програми (передачі). Отже, об'єктами суміжних прав законодавство України визначає виконання, фонограму, відеограму і програму (передачу) теле- чи радіомовлення.

Предметом злочинного посягання *порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію* (ст. 177 КК України) є:

а) *винахід* – результат творчої діяльності людини у будь-якій галузі науки і техніки, технології виробництва тощо., об'єктом винаходу може бути продукт (пристрій, речовина, штам мікроорганізму, культура клітин рослини і тварини), а також спосіб виробництва;

б) *корисна модель* – конструктивне виконання пристрою;

в) *промисловий зразок* – результат творчої діяльності людини у галузі художнього конструювання, ним може бути форма, малюнок чи розфарбування або їх поєднання, які визначають зовнішній вигляд промислового виробу і призначені для задоволення естетичних та ергономічних потреб;

г) *топографія інтегральних мікросхем* – зафіксовані на матеріальному носії просторово-геометричні розміщення сукупності елементів інтегральної мікросхеми та з'єднань між ними;

д) *сорт рослин* – штучно відібрана сукупність рослин з притаманними їм біологічними ознаками і властивостями, що характеризують спадковість, якщо вона має хоча б одну відмінність від відомих сукупностей рослин того ж біологічного виду і може вважатися єдиною з точки зору придатності для відтворення сорту;

е) *раціоналізаторська пропозиція* – технічне рішення, що є новітнім і корисним для підприємства, організації чи установи, котрим воно подається, і яке передбачає зміну конструкції виробу, технології виробництва і застосовуваної техніки або зміну складових матеріалу.

Предметом злочинного посягання *незаконного використання знаку для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару* (ст. 229 КК України) є:

а) об'єкти знаків для товарів чи послуг - словесні, зображувальні, об'ємні та інші позначення або їх комбінації, виконані у будь-якому кольорі чи поєднанні кольорів;

б) фірмове (зарєєстроване) найменування – інформація про організаційно-правову форму підприємства, його тип і предмет діяльності;

в) кваліфіковане зазначення походження товару охоплює собою два терміни: назва місця походження товару та географічне значення походження товару;

#### Список використаних джерел:

1. Криміналістика: [підручник] / [Біленчук П. Д., Лисиченко В. К., Клименко Н. І. та ін.] ; за ред. П. Д. Біленчука. – [2-ге вид., випр. і доп.]. – К. : Атіка, 2001. – 544 с.
2. Салтевський М.В. Криміналістика (у сучасному вигляді) : [підручник] / М.В. Салтевський/ К. : Кондор, 2005. — 588 с.
3. Старушкевич А.В. Криміналістична характеристика злочинів: Навч. посіб. — К.: НВТ «Правник» - НАВСУ, 1997. — 42 с.

**Кучук Андрій Миколайович, завідувач кафедри теорії та історії держави і права Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук, доцент**

#### РОЗУМІННЯ ПРАВА: «НАУКОВИЙ» ПІДХІД

Одним з важливих європейських надбань є доктрина верховенства права. Можна стверджувати, що з кінця XX століття вона визначає напрям розвитку держав, міжнародної спільноти. Українська держава також прагне втілювати у життя її положення, проголосивши це у ст. 8 Конституції: «В Україні визнається і діє принцип верховенства права». Не зважаючи на відсутність єдиної узгодженої дефініції поняття «верховенство права», навіть перекладу «Rule of Law» (в перекладі зустрічається і верховенство права, і панування права, і верховенство закону та ін.), західна культура виробила низку положень, які складають зміст Rule of Law і це верховенство безпосередньо застосовується у юридичній практиці. Одними з складових верховенства права є правова визначеність, необхідність дотримання органами публічної влади прав людини, які і визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Відтак, загальні, формально визначені правила поведінки, які приймаються (санкціонуються) державою і нею ж охороняються, складають систему законодавства, яке повинно відповідати «якості закону», тобто принципу верховенства права. На це прямо вказано у рішенні Європейського суду з прав людини у справі «Волохи проти України»

(і в деяких інших рішеннях у справах проти України): «Суд завжди дотримувався думки, що словосполучення «згідно із законом» не просто відсилає до національного законодавства, а й пов'язане з вимогою якості «закону», тобто вимогою дотримання принципу «верховенства права», про що прямо говориться у преамбулі Конвенції... Отже, цей вислів означає - і це впливає з предмета і мети статті 8, - що в національному законодавстві має існувати засіб правового захисту від свавільного втручання державних органів у права, гарантовані пунктом 1... Ризик такої свавільності є особливо очевидним в умовах, коли повноваження виконавчої влади здійснюються таємно...».

Таким чином, не будь який закон (як нормативно-правовий акт, який має вищу юридичну силу) має імплементуватися (згадаю закони нацистської Німеччини, за діяльність з реалізації яких понесли юридичну відповідальність лідери націонал-соціалістичної держави), а лише той, який відповідає праву, є правовим.

За таких умов юридична практика в Україні має виходити з постулату нетотожності права і закону, неправильності розуміння права як прескриптивних текстів і превалювання не закону, а права. Однак, для цього необхідно розуміти: а що собою являє право. І тут я не можу не вказати, що і до сьогодні не тільки вітчизняною, але і світовою правовою думкою не знайдено відповіді на це питання (хоча правильно було б зазначити, що у межах різних культур вироблено власне розуміння того, що є правом). Вказане дозволяє говорити про актуальність теми, винесеної у назву цієї роботи.

Аналіз наукової і навчальної юридичної літератури дозволяє виокремити два підходи до розуміння права.

Перший, умовно назву його науковим, властивий для національної (і здебільшого у пострадянських державах) юридичної науки. Для нього є характерним застосування наукових засобів пізнання, використання спеціальної термінології, суб'єкт-об'єктні зв'язки тощо. Право сприймається як закон, який можна прийняти, проаналізувати, порівняти, інтерпретувати, реалізувати та ін. Тобто право (точніше – закон) є явищем в цілому об'єктивним, що залежить від суб'єктивної волі органів публічної влади (оскільки в результаті їх цілеспрямованої діяльності воно і виникає (утворюється, твориться)).

Є суб'єкт, що «розуміє» право: пізнає прескриптивні тексти, з'ясовує їх ефективність, виокремлює засоби правового регулювання тощо.

І є засоби, що застосовуються вказаним суб'єктом для пізнання свого об'єкту – права.

Таки підхід вимагає:

1) введення поняття «праворозуміння», яким і буде позначатися цілеспрямований процес пізнання спеціальними суб'єктами права;

2) дослідження конкретного об'єкту – тексту, в якому начебто закріплено правило поведінки (яке передбачає умови і обставини реалізації цього правила, безпосередньо саме правило, негативні наслідки, що настають за порушення цього правила). Хоча навіть у навчальній юридичній літературі, в якій викладено нормативістський підхід до розуміння права, вказується, що мається на увазі логічна норма. Є текст – є норма права, відсутній текст – немає ніякої норми права.

Цей підхід має низку недоліків. По-перше, відбувається підміна понять. Право підміняється законом. Засіб обмеження публічної влади ототожнюється із волевиявленням (бажанням) публічної влади. І йдеться не стільки про один об'єкт і різні підходи до його пізнання, а йдеться про цілком різні явища – право і закон. Подібну ситуацію у сучасному суспільстві розглядають через так зване «вікно Овертона». Така підміна є корисною для публічної влади, яку не можна охарактеризувати як демократичну. Так як в демократичному суспільстві носієм суверенітету і єдиним джерелом влади розглядається народ, звичаями якого публічна влада не може нехтувати, а має сприяти їх збереженню, в тому числі і закріплюючи їх у прескриптивних текстах. Водночас, не закріплення не є підставою для відмови у захисті таких правил. Означене актуалізує питання історичної та соціологічної шкіл права.

По-друге, цей підхід відволікає від сутності права, акцентуючи увагу на необхідності формалізації специфічного явища – права. Не можна заперечувати існування різного розуміння права у різних культурах (сім'ях), при цьому закон у всіх сприймається як результат цілеспрямованої діяльності публічної влади (не буду заперечувати, що відношення до цього результату можуть бути різними: від цілковитої підтримки, до цілковитого несприйняття). Відбувається це передусім через різне світосприйняття культур. Відтак, право є елементом культури народу і такі елементи не можна розглядати тільки з погляду інтелекту (наприклад, неможливо з погляду логіки зрозуміти ціну відомих полотен Казимира Малевича «Чорний квадрат», Жана-Мішеля Баскія «Без назви», Кристофера Вула «Синій дурак», Сая Твомблі «Без назви» та ін.). В культурі переважають передусім почуття, емоції (а це акцентує увагу на психологічному підході до розуміння права). Проведу також аналогію з релігією, зокрема з таким явищем як душа.

Відтак, виникає запитання: а чи можна науковими засобами пізнати душу? На сьогодні відповідь є очевидною. Так само і з правом, яке є не стільки «науковим» явищем, скільки соціокультурним. Саме тому Європейський суд з прав людини у рішеннях намагається уникати визначати поняття. Більш того, сам

наголошує на динамічному підході до розуміння явищ.

По-третє, такий підхід фактично заперечує можливість у людей, які складають суспільство, відчуття права, адже вони не займаються цілеспрямованою діяльністю з пізнання права. Суб'єктами розуміння права, як дозволяє зробити висновок дефініція праворозуміння, є науковці, юристи-практики і ніяким чином не народ, який при цьому визнається джерелом влади, творцем громадянського суспільства, опонентом публічної влади, стороною укладення договору між ним і публічною владою щодо її організації та здійснення – Конституції.

Наступним недоліком окресленого підходу є відсутність будь-якого зв'язку з юридичною практикою.

Таким чином, право не можна розглядати суто з наукових позицій, оскільки право – це соціокультурний феномен, який не можливо пізнати використовуючи лише раціональні засоби. Відтак, потребує дослідження тематика права як елементу культури, що дозволить пізнати сутність права.

**Лазнюк Наталія Василівна, доцент  
кафедри теорії держави та права  
НАВС, кандидат юридичних наук**

### **РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА У ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

*Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями.* Однією з центральних, стрижневих проблем юридичної науки і практики є реалізація норм права. Вона стосується питань життя, ефективності, функціонування та розвитку права. Особливої актуальності реалізація права набуває в сучасних умовах, які характеризуються, перш за все, проведенням економічних, політичних, правових та інших реформ Української держави.

В даний час ведеться інтенсивна робота з оновлення законодавства. Прийнято велику кількість нових нормативно-правових актів. Від їх реалізації багато в чому залежить успіх проведених в країні перетворень. Запорукою правильного і чіткого здійснення правових норм їх адресатами (державою, її органами, посадовими особами, громадянами, громадськими та іншими об'єднаннями) є всебічне і глибоке вивчення правореалізаційних процесів.

Наукове дослідження проблеми реалізації права на загальнотеоретичному рівні важливе в методологічному плані для всіх галузей правової науки, воно дозволяє вирішувати загальні та часткові теоретичні питання, створює передумови для вдосконалення законодавства, сприяє визначенню надійного механізму реалізації та захисту прав і свобод людини і громадянина, а також охоронюваних законом інтересів суспільства і держави, забезпечує підвищення ефективності правореалізуючої діяльності державних органів, у тому числі правоохоронних, сприяє зміцненню законності і правопорядку в країні [1, с. 3, 8].

У нинішніх умовах особливу увагу привертає діяльність органів внутрішніх справ (далі – ОВС), які з ціллю вирішення покладених на них суспільством і державою завдань щодо забезпечення особистої безпеки громадян, попередження, припинення та розкриття злочинів і адміністративних правопорушень, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки, виконання покарань [2, ст. 2] наділені відповідними правореалізуючими повноваженнями.

*Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми.*

Питання реалізації права були предметом наукових пошуків багатьох вчених, серед них В. Б. Авер'янов, Н. Г. Александров, С. С. Алексєєв, О. М. Бандурка, В. Л. Грохольський, М. С. Кельман, С. С. Кузакбірдієв, Ю. Х. Калмиков, А. П. Коренєв, В. М. Корельський, В. В. Лазарєв, О. Г. Мурашин, В. Д. Перевалов, О. Ф. Скаун та інші. Все ж реалізація права у діяльності ОВС не отримала достатньої наукової розробки.

Виходячи із вищезазначеного, **метою** цієї наукової статті є теоретико-правовий аналіз реалізації права у діяльності ОВС.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Юридичні норми існують для того, щоб цілеспрямовано впливати на волю і мислення людей, змушувати їх вести себе так, як передбачає законодавство, регулювати суспільні відносини. Вольова поведінка людей – це об'єкт правового впливу. Через поведінку учасників суспільних відносин досягаються ті результати, яких повинен добиватися законодавець, видаючи норми права.

Розвинуте, юридично розроблене правове регулювання суспільних відносин виражається не тільки у визначенні для їхніх учасників суб'єктивних прав та юридичних обов'язків, але й у встановленні порядку перетворити їх у життя. Будь-яка юридична норма існує лише тоді, коли вона виконується всіма і всюди.

Реалізація правових норм – це така поведінка суб'єктів права, яка втілює правові норми (правомірну поведінку), практична діяльність людей по втіленню прав і виконанню юридичних обов'язків [3, с. 258]. Її